

C 132/1971

329. 15.323. 15 (450=163.6)

019710201

COBISS

partija!

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

34131 Trst - Ulica Capitolina, 3
Telef. 744-046 / 744-047

DOPISNIŠTVO za goriško pokrajino:

34170 Gorica - Ulica Locchi, 2
Telef. 24-36

NAROČNINA: Letna 1.000 lir, polletna 550 lir

Poštni tekoči račun: Trst 11/700

Obnovljena izdaja - Leto XXIII - Štev. 1 (765)

TRST - 22. januarja 1971

Posamezna številka 50 lir

Quindicinale
PetnajstdnvnikSped. in abbonam.
Postale - Gruppo II

Petdeset let bojev KP Italije za svobodo, mir in socializem

Naj živi DELO!

V tem mesecu proslavljamo skupaj s petdesetletnico KPI tudi petdesetletnico DELA, prvega slovenskega komunističnega lista v Italiji. Ganjeni se spominjamo nastanka tega lista, ker je pomenil za nas takrat, leta 1921, razvitev boja, spopad z nacionalizmom in konservativizmom, ulitev simbola leninskega internacionalizma ob žarkih okto-brske revolucije.

Če je za italijansko prebivalstvo monarhistična in fašistična, policijska, paternalistična, cunjasta vladavina bila nesreča, je za Slovence in Hrvate bila prekletstvo.

Juljska krajina ni nikoli poznala demokracije, svobode, in pravic človeka. Najprej je bila tu vojaška okupacija s svojimi vojnimi zakoni, sledil je fašizem, ki je pomenil predrznost, sovraštvo, diskriminacijo, nasilno raznarodovanje, uboje nedolžnih ljudi, požige kulturnih ustanov, časopisov, knjižnic in domov. Slovenske in hrvatske šole so bile zatrte, prepovedan slovenski in hrvatski jezik v domovih, na cesti, v tovarnah in uradih in tudi v cerkvi.

Slovence in Hrvate so v Juljski krajini »razpršili« in zatirali kot brezpravno rajo. Tudi cerkveni dostojanstveniki Karlin, Mahnič in Fogar so bili preganjani.

Šempolaj:
10 tovarišev
se je vpisalo
v Partijo

Preteklo soboto smo imeli komunisti šempolajske sekcije svoj že tradicionalni praznik, ki smo ga tokrat posvetili uspešnemu včlanjevanju v stranko ter 50. letnici njene ustanovitve. Tega slavlja se je udeležilo večje število članov in prijateljev ter delegacije sekcij iz Zgonika, Križa, Nabrežine, Sosljana in Devina. Prisotna je bila tudi delegacija tržaške federacije komunistične mladine. Pozdrave sta prinesla senator Paolo Sema in poslanec Albin Škerk. Tovariš Sema se je svojem nagovoru

RUDI GRGIČ

(Nadaljevanje na 3. strani)

Sledili so »izredni zakoni«, posebno sodišče, ječe, konfinacije, izgnanstvo. Leta 1929 je bil ustreljen Gortan, leta 1930 so bili ustreljeni bazoviški mučeniki. Leta 1941 je padel Pino Tomažič skupaj z drugimi tovariši. Med fašistično vojno je bilo na stotine in tisoče ustrlejenih, obešenih, deportiranih v taborišča smrti in zaradi represalije na stotine vasi zravnanih v zemljo.

Ne smemo pozabiti fašistične agresije na Jugoslavijo, ubojev in deportacij.

Med vsemi temi dogodki, v tej kalvariji, so se slovenski komunisti pobratili z italijanskimi komunisti in s komunisti Jugoslavije vedno borili v prvih vrstah v boju za narodno svobodo in socializem.

Petdeset let, ki jih DELO dopolnjuje te dni, so pomemben del zgodovine.

Se vedno potrebujemo DELO ker se boj nadaljuje. Se vedno obstaja protislovanski prelat in neki Bartoli. Objokujeta preteklost, ki se ne bo povrnila. Obstaja tudi neki milijarder, ki meni, da ni važno, če na cestah v Trstu raste trava.

DELO je še potrebno in potrebno bo še dolgo časa. In želimo mu še mnogo let življenja in uspešnega boja za obrambo demokracije, nacionalnih pravic Slovencev, svobode, za zmago idealov, s katerimi so bili navdahnjeni Pino Tomažič, Jože Srebrnič, Kolarič, Malalan, Regent, Pertot, Rovani in desettisoči borci, ki so padli v vojni proti fašizmu.

VITTORIO VIDALI

Pismo generalnega tajnika partije

Pošiljam najtoplejše pozdrave v svojem osebnem in v imenu vse partije vam vsem, urednikom, sodelavcem, raznašalcem in bralcem »DELA«, ki je pred 50 leti postalo glasilo KP Italije.

Obletnica, ki jo proslavljate nam je posebno draga, ker sovpada s 50. obletnico same ustanovitve KPI in že to dokazuje, kako tesna je vez med boji naše partije in vašega časopisa v tej polovici stoletja.

Dobro poznamo zgodovino »DELA«, ki je kmalu po svojem nastanku postalo komunistično glasilo v slovenskem jeziku in bilo grobo ukinjeno pod fašistično diktaturo. Fašizem pa kljub preganjanju in zločinom ni mogel zadušiti proletarskega in internacionalističnega glasu »DELA«.

V težkih pogojih ilegale so uredniki in raznašalci, v brk zatiralcu, ohranili tisti glas pri življenju. Med temi tovariši se želim spomniti junaškega tovariša Jožeta Srebrniča, ki je bil vaš poslanec v italijanskem parlamentu in je padel v osvobodilnem boju, in še tovariša, junaka Tomažiča, ki so ga ustrelili fašistični krvniki, tovariša Ivana Regenta, ustanovitelja časopisa in Jožeta Pertota, prvega urednika, ki je umrl za posledicami mučenja.

Žrtve in pogum teh in mnogih drugih tovarišev so omogočile glasilo »DELO«, da je ostalo zastava resnice in demokracije v protifašističnem boju, organizator v akcijah za svobodo in neodvisnost narodov, za socializem.

V novih pogojih, ki jih je porodil poraz nacifašizma, je vaš časopis dajal še naprej svoj doprinos z globokim internacionalističnim navdihom, za krepitev bratske enotnosti med slovenskimi in italijanskimi delovnimi ljudmi v Furlaniji-Juljski krajini, obsojajoč vsak poskus ločevanja, v borbi za zaščito pravic slovenskega prebivalstva, proti zatiranju, diskriminacijam in netenju šovinistične mrznje. Skratka, prispeval je v bistvu na nenadomestljiv način k splošnemu boju za demokracijo in mir.

Zato želim vašemu listu, da bi po brazdi svojih borbenih izročil, s katerimi je zaoral, nadaljeval svoje plodovito delo za velike ideale, ki nas prežemajo in za nove naloge, ki se postavljajo, ko pridobivamo nove borce za stvar socializma.

LUIGI LONGO

Organizacijska konferenca tržaške federacije KPI

16. in 17. t.m. je bila v Trstu organizacijska konferenca Avtonomne federacije KPI. To konferenco je sklicalo pokrajinsko vodstvo partije z namenom, da se nekako zaključijo kongresi terenskih in tovarniških sekcij.

Uvodno poročilo na konferenci je imel organizacijski tajnik federacije Lino Crevatin. V poročilu je bil prikazan obstoječi položaj in predloženi so bili razni predlogi za krepitev organizacijske strukture sekcij.

Tako v poročilu, kakor v govorih tovarišev, ki so posegli v diskusijo, je bila v glavnem poudarjena potreba po krepitvi politične in organizacijske sposobnosti osnovne partijske

organizacije. Ta potreba je tem večja prav sedaj, ko se razvijajo važne borbe za spremembo državnih struktur in za velike reforme na najpomembnejših področjih državnega življenja, ko se vodi vztrajna borba za demokracijo in proti reakcionarnim poskusom, ko se potegujemo za rešitev in uresničitev aktualnih vprašanj — na primer, kar se nas neposredno tiče, za ureditev gospodarskih vprašanj Trsta, za ustanovitev konzult, za doseg globalne rešitve vprašanj slovenske manjšine, — ko se pripravljamo na jesenske volitve za obnovo tržaškega občinskega sveta in na proslavo 50-letnice ustanovitve KPI.

Na konferenci je bilo poudarjeno,

da je potrebna večja in vsestranska prisotnost komunistov tudi v množičnih in družbenih organizacijah ter da je nujno hitro reagirati na razne dogodke. Podčrtano je bilo tudi, da je za doseg teh ciljev nujno potrebno povečanje članstva, zlasti mladine in razširitev kroga aktivnih tovarišev.

Nekateri tovariši so predlagali globljo analizo dogodkov na slovenskem področju, priporočali so večjo angažiranost slovenske partijske komisije, pogostejše sklicevanje sestankov slovenskih aktivistov, večjo koordiniranost akcije za širjenje »Dela«, plačevanje naročnine in zbiranje prispevkov za tisk.

JELKA GERBEC

Pol stoletja je za politično gibanje, kot je komunistična partija, razmeroma kratka doba, vendar pa le dovolj, da se je v njej izoblikovala njena zgodovinska značilnost in politična strategija, za katero lahko trdimo, da je bila že preizkušena.

Skozi sektaštvo prvih let do kongresa v Lionu, v letih ilegale in tesne povezave s Kominternom, v letih oboroženega boja za osvoboditev, ki ga je vodila, in velikega Togliattijevega preobrata se je s težavo, ne brez napak in odklonov, iz stvarnosti uveljavila strateška in taktična misel poti v socializem, ki je specifična za Italijo in njene razvojne značilnosti. Spoznanja, ki so jo porodila, so obogatila teoretično osnovo marksizma v Italiji in Evropi, obenem pa pridobila KP Italije velik mednarodni ugled.

Nihče ne more danes mimo njenih stališč, pa bodi prijatelj ali nasprotnik. Italijanski politiki se sprašujejo, kakšno vlogo priznati KPI in kakšne odnose mora imeti do komunistov vsaka politična stranka ali koalicija. Hočeš, nočeš, smo komunisti v Italiji merilo tudi za druge.

Za to pa ne gre prisojati zaslug samo teoretičnemu razglabljanju. Gramsci je v ospredje svojih razmišljanj postavil vprašanje »hegemonije« delavskega razreda v »bloku družbenih in političnih sil«, komunisti pa skušamo, kolikor je to mogoče, to vlogo uresničevati. Objektivne razmere so bile razlog za burni razmah delavskih bojev od jeseni 1969 dalje in sô preralse iz golega spopada za mezdne poviške v spopad s kapitalističnim sistemom. Strategija boja za strukturne reforme, ki naj okrnejo razredne odnose in monopolističnemu kapitalizmu odvzamejo življenjski prostor, je danes skupna široki pahljači sil, ki se sklicujejo na delavski razred, od katoličanov do socialistov in komunistov. Za politične posledice teh bojev pa že ne moremo govoriti samo o »objektivnih razmerah«. Tu se namreč uveljavlja politična vloga revolucionarne partije, ko dosledno uresničuje svojo vlogo.

V Italiji ni položaj rožnat. Delavskim bojem za reforme, študentskim bojem za spremembo družbe in šole se zoperstavljajo vodilni razredi z represivnimi ukrepi. Afere iz poletja 1964 pa dokazujejo, da grozi Italiji tudi hujše.

V tem okviru imajo množice, ki sledijo KP Italije, Velik pomen. Nenehni nastopi v obrambo demokracije in proti vsakršnemu poskusu reakcije, da bi speljala Italijo na pot pustolovščin, omogočajo danes tudi drugim silam, da se te more osvobajajo in svobodneje razvijajo svojo politično vlogo. KP Italije je sila, brez katere si ni mogoče zamisliti odporniškega gibanja 1943-45, tako si tudi danes ni mogoče zamisliti obrambe demokracije, njenega širjenja z uveljavljanjem napredne vsebine republiške ustave.

Vendar ne moremo, in ne smemo, zreducirati vlogo komunistične partije v Italiji samo na obrambo demo-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Zaradi stavke tiskarskih delavcev ni DELO izšlo 21. januarja tj. na obletnico ustanovitve KPI, kakor je bilo predvideno. Iz istega razloga ni današnja številka izšla na osemih straneh. Razne prispevke za zgodovino KPI, zapise, spomine ipd bomo objavili v prihodnjih številkah.

UREDNIŠTVO

Ob petdesetletnici Komunistične partije Italije

Kongres v Livornu

Po kongresu v Livornu, na katerem je bila ustanovljena Komunistična partija Italije, je tržaško Delo postalo glasilo KPI. V listu, ki je izšel 26. januarja 1921 je bil objavljen uvodnik, v katerem so bile objasnjene mnoge stvari. Uvodnik, ki je bil objavljen brez podpisa, je delo tovariša Ivana Regenta. Uvodnik smo ponatisnili v nekoliko skrajšani obliki.

Kongres italijanske socialistične stranke, ki je bil v Livornu, se je končal. Trajal je od 15. do 21. t.m. (to je do 21. januarja 1921. Prip. našega uredn.). V sedmih dneh dolgih, burnih in globokih teoretičnih razprav pa je utegnil rešiti le eno izmed mnogih točk, ki so bile na dnevnem redu, in sicer točko o strankini taktiki in o razmerju stranke do Tretje internacionale.

Na kongresu so se bile med seboj tri poglavne struje: komunisti, unitarci in centristi ali reformisti. Pri glasovanju so dobili absolutno večino unitarci, komunisti pa močno manjšino. Takoj po glasovanju so komunisti zapustili zborovalne prostore. Odsli so v gledališče San Marco, kjer so ob navzočnosti zastopnikov mnogih komunističnih strank ustanovili Komunistično partijo Italije.

Centristi ali reformisti so dobili na kongresu okrog 16 tisoč glasov. Po glasovanju so izjavili, da ostanejo še nadalje v socialistični stranki.

Unitarci, ki so dobili na kongresu absolutno večino zastopanih glasov, niso zadovoljni. Nadejali so se, da dobe veliko več glasov in da bodo dobili komunisti veliko manj, kakor so jih sicer dobili. Mi pa pravimo, da so dobili unitarci več glasov nego imajo v resnici pristašev. Za unitarce je glasovalo mnogo strankinih sekcij, ki so verjele, da hočejo združiti unitarce vse komuniste v enotno komunistično stranko. Zgodilo se je ravno narobe. Unitarci so hoteli ohraniti enotno staro socialistično stranko. Zato so bili proti temu, da bi se izključili iz stranke centristi ali reformisti.

Še med razpravo je izjavil zastopnik unitarcev, da bodo morali iz stranke vsi, ki ne bi sprejeli na kongresu 21 točk Tretje internacionale. Centristi jih niso sprejeli. Ali unitarci, ki so hoteli ohraniti stranko enotno in ki pravijo, da so komunisti, so raje pustili, da je zapustilo stranko 58 tisoč komunistov, kakor pa da bi se ločili oni od centristov, ki so dobili le 14 tisoč glasov.

Na kongresu v Livornu se je zgodilo Tretji internacionali nekaj povsem nevsakdanjega. Italijanska socialistična stranka, ki je bila ena izmed prvih in izmed najvplivnejših članic Komunistične internacionale, je na tem kongresu izstopila iz te proletarske mednarodne organizacije. Unitarcem je bilo ljubše ločiti se od Tretje internacionale, kakor pa da bi se ločili od svojih reformistov. Domača enotnost in domače razvade so bile unitarcem bolj pri srcu od mednarodne enotnosti in od discipline, ki mora vladati v vsaki, torej tudi v proletarski mednarodni in od discipline, ki malno je torej doživela Tretja internacionala na tem kongresu majhen poraz. Toda le formalno. Dejansko sta zmaga Tretja internacionala in njena misel tudi na tem kongresu.

Unitarci so mislili, da je Komunistična internacionala zveza branjevk, s katero bi bilo mogoče priti do najrazličnejših vaktiranj, in da gleda ta Internacionala samo na število. Izvedeli so, da ni tako. Izvršni odbor Tretje internacionale ima, kakor vsak izvršni odbor, nalogo, da urešničuje kongresne sklepe svoje organizacije. Kakor nasproti vsem drugim strankam, ki so hotele pristopiti k Tretji internacionali, tako je zagovarjal izvršni odbor Tretje internacionale sklepe moskovskega mednarodnega kongresa tudi nasproti Italijanski socialistični stranki. In ta je zagovarjal imenovane sklepe tembolj energično, čim je bil prepričan, da ima Italijanska socialistična stranka, ki je bila zastopana s polno pravico na moskovskem kongresu, enostavno dolžnost ravnati se po omenjenih sklepih. Tega pa Italijanska socialistična stranka ni storila.

Bistveno se Italijanska socialistična stranka na tem kongresu ni izpremenila. Zmagal je unitarizem. Unitarizem pa je konfuzionizem in neplodnost. Unitarci bodo tvorili v socialistični stranki levo in bodo onemogočali reformistom vsako resno delo. Reformisti bodo onemogočali vsakršno akcijo unitarcem. Tretja internacionala je hotela napraviti nekaj pametnega in logičnega. Ho-

tela je, da bi se ločili vsi komunisti od vseh reformistov.

Reformisti so trdili, da se podvržejo disciplini in sklepom večine. Ne bodo smeli torej ustvarjati svojega reformističnega načrta.

In še nekaj bi se lahko zgodilo, kar moramo prav resno upoštevati. Unitarci niso vedeli, da jih Tretja internacionala ne priznava. Izjavili so še, da bodo, če tudi izven nje, v duhu z njo in da bodo z delom pokazali, da so vredni biti njeni člani. Glasila unitarcev govore še sedaj, kakor so govorila do sedaj, o revoluciji, o revolucionarnih pripravah in o podobnih rečeh. In unitarci govorijo in pišejo o teh rečeh ravno tako frivolno in površno, kakor so vedno govorili in pisali. Bojimo se namreč, da ne bi prevladala v socialistični stranki stru-

Prva izkaznica KPI (leta 1921)

ja resničnih ekstremistov, ki bodo silili stranko v ekstremistične nastope ne iz prepričanja marveč iz demagoške konkurence proti komunistični stranki. Takim demagoškim, konkurenčnim eksperimentom se bodo namreč morali upreti komunisti z vso silo.

Naša komunistična stranka, ki je bila ustanovljena v Livornu dne 21. januarja 1921 stopa v svet kot priznana sekcija Komunistične internacionale in so nanjo obrnjene oči vsega revolucionarnega proletariata. Mlada je, komaj porojena in polna upov ter resne volje do najresnejšega dela. Lagali bi, če bi trdili, da je komaj ustanovljena komunistična stranka to, kar bi morala biti, in taka, kakršno bi si jo želeli mi. Vendar je storjen prvi korak. Komunisti bodo sedaj imeli priložnost, da izčistijo svoje vrste, da poglobe svoje znanje in da izbistrijo svoje nazore. Priložnost bodo imeli tudi, da dokažejo, ako so jih slabše razumeli tisti, ki so jih devali skupaj s socialističnimi ekstremisti in pučarji. Korak, ki so ga izvršili komunisti s tem, da so zapustili socialistični kongres, je bil popolnoma upravičen in pravilen. Hoteli so ostati zvesti Komunistični internacionali in dati revolucionarnemu proletariatu enoten organizem, ki ga ni imel več v stari socialistični stranki. Naloga komunistične stranke bo, da pripravi proletariatu duševno in tehnično ter ga usposobi, da bo mogel sprejeti ob dani uri vajeti italijanske družbe v svoje roke.

Ločitev komunistov od socialistov ne bo škodovala proletarskem gibanju. Razdvojevanje dosedanje enotne proletarske politične organizacije v Italiji je le naravna posledica razvoja in razvijajoče se proletarske sile. Razdvojevanje proletarske politične organizacije ne pomeni razdvojevanje proletariata, tudi ne razdvojevanje proletarskega gibanja, ki ostane, (Nadaljevanje na 4. strani)

GLAS MLADIH

Sledil sem sebi enakim

Kot otrok in mladinec sem odrastel v okolju, ki me je zaničevalo, zatiralo to, kar mi je najdražja družba, v kateri sem živel, dala. Materina beseda, preko katere sem sprejemal življenjske vrednote, ljubezen, varnost, je bila nekaj nevarnega. Ko sem stopil na ulico, sem bil prisiljen molčati, nositi le v sebi to, kar sem čutil in občutil vsak dan na poti v šolo in drugam. Pogoji delavske družine, v kakršni sem živel, so vse le še bolj poglobili. Tudi socialno sem čutil sovražen, vzvišen odnos do nekoga, ki govori jezik, ki «ni vreden kakor biti drugim hlapec».

Tako me je življenjsko okolje prisililo, da sem živel od družbe čim bolj izolirano, odmaknjeno. Svet in družbo sem doživljal preko svojih staršev, njihovih vsakdanjih problemov, njihovih presegov, težav, vsakdanje borbe za življenjski obstanek, borbe za človeško dostojanstvo.

Ko sem kot mladinec začel doraščati in se samostojno vključevati v življenje, sem si iskal okolje, ki me bo enakopravno sprejelo in razumelo. Obenem

sem si začel postavljati nešteta življenjska vprašanja, ki sem jih do takrat sicer instinktivno čutil, a jim nisem znal odgovoriti. Skupnost, ki me je sprejela, je bila v prvi vrsti sestavljena pretežno iz članov, ki so govorili moj jezik. Z njimi sem najlažje komuniciral, najlažje reševal določena vprašanja, ki sem si jih postavljala. Toda tudi to mi ni bilo dovolj. Tudi tu nisem prejel odgovora na vse moje probleme. Čutil se se v zaprtem krogu, ki je samo delno reševal moje probleme, čutil sem se omejen, ker sem zaznaval tudi v tej skupini ogromno razlik, prikritih in odkritih, ki so pod nekašnim vseplošnim plaščem enega problema zakrivali celovitost mojih življenjskih interesov in dilem.

Počasi sem se pričel seznanjati s tistimi, ki so govorili jezik, ki je bil tolikokrat sredstvo in argument mojega zaničevanja. Dan za dnem mi je ta stik razgrinjal, da je bil ta jezik res le sredstvo zaničevanja, a ne bistvo. Odkrival sem, kje je v resnici moje zapostavljanje. Dojemal sem, kako se moji interesi, ne glede na jezik, prekrivajo in to ravno v svojem bistvu, tudi z interesi članov drugega jezika.

Tako sem se končno vključil v družko, v družbeno okolje, ki me je sprejelo na popolnoma enakopravni podlagi, ki je bilo pripravljeno reševati moje probleme, ker so bili to problemi vse skupnosti.

V taki širši skupnosti sem začel poglobljati svoj zakaj. Zakaj obstajajo določene razlike, neenakopravnosti v družbi, ko jih med določenimi ljudmi, s katerimi sem bil v odnosu, ni bilo. Pričel sem diskutirati, razčlenjevati to hinavsko postavljeno družbeno strukturo. Mnogo odgovorov sem dobil v knjigah, mnogo v vsakdanjem življenju, v stiku z menimi sličnimi.

Toda, kako doseči, da bi to sožitje, ki sem ga lahko vzpostavil z ljudmi, prešlo v celotno družbo? Kje je bil način, metoda — odgovor mi je postal jasn — organiziranost.

Toda s kom? Kje naj bi bila tista optimalna organizirana skupnost, ki bi mi to omogočevala? Sledil sem sebi enakim, z lastnim občutkom in presojo. Tako sem se znašel v organizirani strukturi. Tu sem dobil sebi najbolj primerno okolje, ljudi in organiziranje. Sčasom pa sem se zavedel, da nisem dobil le to. Spoznal sem tudi način, kako gledati, opazovati, kritično presojevati sebe in družbo, v kateri živim. Poleg borbene opore v vsakdanjem boju za uveljavljanje lastne osebnosti kot člana človeške družbe, sem prejel tudi teoretične napotke, ki so mi jasno opredelili lastnopolno družbenega uveljavljanja.

Ta «organizirana struktura» je bila partija. Nisem si jo postavljala, in si je ne, kot nekakšen fetiš, nadnaravni element, ki naj mi daje moč in pogum. Zame je danes objektivna stvarnost, s katero lahko rešujem svoje bistvo človeka kot člana družbe.

SERGIJ LIPOVEC

Politično delo v ilegali

Po svetovni vojni 1914-1918 je bila Italija prva država, v kateri je fašizem začel s silo napadati delovne ljudi v mestih in na podeželju, ki so se borili za svoje pravice in zakonite zahteve.

V tem kaotičnem položaju pred petdesetimi leti se je ustanovila Komunistična partija Italije, s političnim ciljem, popeljati delavske množice v boj proti fašističnim terorističnim tolpom, ki so bile izizvalno orodje, plačano od magnatov in policije.

V Trstu in v Julijski krajini, v deželi ob meji, kjer že stoletja živijo Italijani in Slovani, je fašizem s svojimi tolpmi nastopil skrajno brutalno, izkoriščajočo narodnostna čustva, podžigajočo šovinistično mržnjo proti Slovanom.

Večina delovnih ljudi obeh narodnosti se ni pustila preslepiti od fašistične propagande in se je opredelila za ideje komunistične partije, ker se je le-ta pod zastavo proletarskega internacionalizma dosledno borila za stvar delovnih ljudi.

Že pred uvedbo izrednih zakonov je fašistični režim prepovedal sleherno obliko ne-fašističnih organizacij, prepovedal je sestanke, aretirati protifašiste, voditelje in člane komunistične partije.

Kljub nasilju, materialnemu in moralnemu pritisku na delavce, v tovarnah, v mestu in na podeželju, so se vršile demonstracije, krožil je tisk, ki je izhajal v ilegali in se širila komunistična propaganda; protifašistična dejavnost

ni prenehala niti po uvedbi izrednih fašističnih zakonov in po ustanovitvi zloglasnega posebnega sodišča (novembra 1926). Ko je bila Komunistična partija Italije postavljena izven zakona je morala preiti k frontalnemu boju proti fašizmu, k metodam ilegalnega boja. To je narekovalo sprejem posebnih ukrepov za zaščito organizacije in članov partije. Zaradi tega ni dokumentov iz tistega časa, ki bi lahko prikazali takratno dejavnost v povsem pravi luči. Takrat nismo smeli pisati zapisnikov sestankov, ki so se večinoma vršili na prostem, v gozdovih, na pokopališčih ali tajno na domovih nekaterih tovarišev. Zato se moramo danes posluževati spominov za objasnitev raznih dogodkov.

V začetku leta 1927 je bil na domu tovarišice Angeline Juren v Trstu nek zelo pomemben sestanek, katerega se je udeležil tudi predstavnik vodstva partije. Sestanka so se udeležili tovariški delavci. Ti so izrazili zaupanje v KPI, v kateri so gledali edino politično silo, ki se je postavila po robu fašizmu in nadaljuje boj za osvoboditev.

Na tem setanku je bilo sklenjeno, da bomo ilegalno tiskali časopise in drugo protifašistično in propagandno čtivo. Sklenili smo tudi, da bomo izvedli vrsto demonstrativnih akcij, ki naj seznanijo javnost, da nasilje in izredni zakoni ne morejo streti partije delavskega razreda. Med drugim je bilo sklenjeno, da

se bodo demonstrativne akcije vršile ob priliki prvega maja. Tovariši so navdušeno zbirali gradivo in sredstva za tisk, veliki nevarnosti so izpostavili sebe in svoje družine. Ob prvem maju sta izšli glasili KPI «Il lavoratore» in «Delo», seveda v malem formatu. Izšel je še nek drugi listič, namenjen delavkam, izšli so tudi letaki, ki so spodbujali delavce k boju za demokratične svoboščine.

Ob zori 1. maja 1927 so na tovarniških dimnikih in na kraški planoti vihrale rdeče zastave s srpom in kladivom. Zastave so izdelale tovarišice, razobesili pa so jih tovariši. Kot nalašč je tistega dne pihala burja, ki je raznašala letake, ki so bili ponoči raztrošeni, zlasti v delavskih rajonih. Letake smo raztrosili tudi na stopnišču «Scala dei Giganti» blizu Goldonijevega trga.

Ta dokaz, da partijska organizacija obstaja in deluje, so antifašisti, delavke in delavci, pozdravili, močno pa je vznemiril fašiste ter povzročil reakcijo policije in agentov zloglasne Ovre. Kmalu zatem je policija aretirala vodilno skupino tržaških komunistov. Med aretiranimi so bili tudi tovariši: Albin Vodopivec, Viktor Vatovec, Viktor Busanič, Mario Čermelj, Angela Juren in podpisana. Obsojeni smo bili na zaporne kazni. Po izpustu iz ječe smo bili pod posebnim nadzorstvom, kljub temu pa smo nadaljevali borbo, ki jo je vodila naša partija.

MARIJA BERNETIČ

Senator Sema in poslanec Škerk o pobudi našega lista

Pogovor o zakonskem osnutku za pravno zaščito slovenske narodne manjšine je pozitiven

Pogovori o zakonskem predlogu za pravno zaščito slovenske narodne manjšine v deželi Furlaniji-Juljski krajini, ki jih je organiziralo uredništvo našega lista v Trstu in Gorici, so imeli pomemben odmev. Pri teh pogovorih so sodelovali ugledni slovenski politični in kulturni delavci. Pobuda, ki je bila sprožena oktobra preteklega leta, še ni zavržena in se bo nadaljevala, četudi v drugačni obliki. Vseeno pa je uredništvo našega lista že sedaj povabilo prva podpisnika omenjenega zakonskega predloga, naj ocenita desedanjí potek pogovora. Senator Paolo Sema in poslanec Albin Škerk sta se rade volje odzvala povabilu in sta za današnjo številko lista napisala naslednje:

«Pogovor za okroglo mizo, ki ga je Delo organiziralo v Trstu in Gorici, srečanje z uglednimi slovenskimi političnimi in kulturnimi delavci, razprava o zakonskem osnutku za pravno zaščito slovenske narodne manjšine v Furlaniji-Juljski krajini, ki smo ga predložili v senatu in poslanski zbornici, so pozitivne iniciative. Žal, drugi slovenski periodični časopisi in revije niso naredili kaj podobnega, saj tovrstne iniciative stimulirajo nasvete, predloge in tudi kritike. S tovrstnimi iniciativami se more povečati zanimanje političnih strank in gibanj, kar lahko odločilno pospeši parlamentarni iter, ki je, potreben za to, da predlog postane zakon.

Tudi v sedanji fazi lahko predvidevamo stališče določenih skupin o demokratičnem zakonu za zaščito slovenske manjšine. Molk določenih skupin še ne pomeni, da jih ne zanima reševanje manjšinskih problemov, lahko pa v veliki meri prikriti servilizem levi sredini kot vnaprej določeni oblasti; z drugimi besedami povedano: «Slovenci lahko čakajo na pravico in demokracijo».

Nerazumljivo je izmikanje skupin, ki se prištevajo k levi in ki bi lahko vztrajale v zahtevi, naj tudi PSI predloži podoben zakonski osnutek.

In to iz več razlogov. Prvič, ker se mi ne lastimo monopola nad tako resnim vprašanjem, kakršno je vprašanje pravic Slovencev. Menili smo, da je potrebno, vložiti zakonski predlog. Dolgo smo razmišljali. Skušali smo tolmačiti pričakovanja vseh Slovencev naše dežele. O vsebini osnutka smo dolgo razpravljali. Posvetovali smo se s sekcijami partije, z izvoljenimi predstavniki. O problemih šolstva smo obširno razpravljali tudi na posvetovanju, ki ga je organizirala občinska uprava v Dolini.

Drugič: predlog tovarišev socialistov, kakršen koli bi bil, samo da bi v celoti upošteval voljo Slovencev, bi lahko predstavljal pomemben korak naprej pri populariziranju bistvenega vprašanja demokracije in bi dokazal, da izjave najvišjih krajevnih in deželnih predstavnikov PSI in njihovega vsedržavnega kongresa niso samo običajne priložnostne izjave ampak da se spreminjajo v konkretna dejanja.

Zakonski predlog socialistov bi prisilil tudi krščansko demokracijo, da bi se izrazila, saj je znana stvar, da prav ta stranka relativne večine, ti. DC, skupaj z najbolj nazadnjaškimi in šovinističnimi skupinami dela največje ovire pri ustvarjanju pogojev za nemoten razvoj slovenske narodne skupnosti. Zaman je, da demokristjanski senator Pelizzo govori emigrantom iz Slovenske Benečije

o enakopravnosti. Njegov govor ne služi nikomur. Zato je tem bolj nesmiselno, da temu govoru dajejo nekateri dokajšen poudarek. Senator Pelizzo je namreč skupaj z državnim podtajnikom, socialistom, blokiral razpravo v IV. senatni komisiji.

Vsi udeleženci pogovorov ob «okrogli mizi» so potrdili, da cenijo pobudo komunistov. Za to se jim iskreno zahvaljujemo. Prav tako se jim zahvaljujemo za pripombe in nasvete, katere bomo skušali v mejah možnosti upoštevati med razpravo. V glavnem gre za formalna dopolnila, ki so sicer potrebna v tako kočljivi zadevi.

Nekateri govorniki so vprašali, zakaj smo se odločili za okvirni zakon in ne za več partikularnih zakonov. Naj pojasnim, da smo stali več let pred to dilemo. O tem smo razpravljali v federalnem komiteju, v deželnem komiteju, v parlamentarni skupini in celo na vodstvu KPI. Vsi so soglašali s tem, da v republiki, ki jo ureja napredna ustava, ne sme manjkati temeljni zakon za reševanje vprašanj slovenske manjšine ter da je treba ustvariti pogoje za bodoči razvoj te manjšine. Ustanoviti je treba slovenske šole ter uvesti slovenščino v uradih v vseh krajih, kjer prebivajo Slovenci. Potrebno je zagotoviti delovanje vseh vrst kulturnih in izobraževalnih, glasbenih, športnih in rekreativnih organizacij slovenske narodne skupnosti. Okvirni zakon ne sme v nobenem primeru prejudicirati morebitnih drugih zakonov.

V pogovoru ob «okrogli mizi», kot kaže, se noben govornik ni dotaknil dežele. Če bi dežela res delovala, bi večina členov našega zakona našla ustrezno mesto v deželni zakonodaji. V tem primeru bi verjetno zadostoval samo državni zakon, ki bi v celoti ali skoraj v celoti poveril deželi reševanje slovenske problematike. Toda stranke leve sredine v deželi niso bile sposobne ali pa niso hotele zahtevati, naj osrednja vlada poveri večje pristojnosti deželni vladi, odnosno deželni nemu svetu, in torej tudi reševanje vprašanj slovenske narodne manjšine, ki prebiva v treh od štirih pokrajin dežele. Prepričan sem, da bomo našli izhodišče za reševanje teh vprašanj prav v deželi, seveda če bomo znali voditi pravilno borbo.

Na tem mestu se želim dotakniti še neke zadeve, ki se sicer ne tiče «okrogle mize», je pa tesno povezana z obravnavano problematiko. To je enotni dokument, ki so ga sestavile in podpisale vse stranke in kulturne organizacije, ki delujejo med Slovenci. Tudi v tem dokumentu je vključena zahteva po čimprejšnji razpravi o zakonskem osnutku KPI in po čimprejšnjem sprejemu zakona za zaščito Slovencev. Podpisniki dokumenta prosijo tudi, naj predsednik vlade, predsednik senata in predsednik poslanske zbornice čimprej sprejmejo delegacijo Slovencev. Iniciativa je dobra, tudi zato, ker temelji na široki osnovi in je enotna. Dokument, ki je izraz volje celotne slovenske narodne skupnosti, bi morale podpreti vse krajevene ustanove in dežela. O njem bi morali govoriti v kulturnih, gospodarskih in športnih društvih ter na ljudskih skupščinah, kajti, kot pravi Berlinguer, za uresničitev velikih reform, za to, da se bodo v državi stvari spremenile, je potrebno kroženje idej, je potrebno množično gibanje».

PAOLO SEMA

Zakonski osnutek za pravno zaščito slovenske narodne manjšine v Italiji, ki smo ga predložili v obeh zbornicah rimskega parlamenta, je imel velik odmev v javnosti. Tisk, predvsem naš list in Primorski dnevnik, je dal precej poudarka temu dogodku. Tudi tisk in radio v Sloveniji sta posvetila tej pobudi mnogo pozornosti. Da bi še bolj povečali zanimanje za zakonski osnutek smo sprožili tudi razne iniciative. Med najvažnejše prištevamo srečanja parlamentarcev in deželnih svetovalcev z volivci. Posebno uspeli tovrstni srečanja sta bili v Bazovici in Doberdolu. Prav tako važna sta bila pogovora ob «okrogli mizi», ki jih je organiziralo uredništvo Dela v Trstu in Gorici. V pogovorih, ki jih je vodil urednik tovariš Kapelj, so sodelovale vidne osebnosti, ki se ukvarjajo s slovensko problematiko.

Ko sem ponovno pregledal zapiske o srečanjih z volivci ter razprave, ki so bile objavljene v Delu, sem se še bolj prepričal, da so take in podobne pobude potrebne in koristne ter da nam lahko dajo mnogo napotkov, predlogov, pa tudi upoštevanja vrednih kritik.

Vsi, ki so sodelovali v pogovorih, so se pohvalno izrazili o pobudi komunistov, da je pozitivno dejstvo, da je prišlo do predložitve zakonskega osnutka za pravno zaščito Slovencev v Italiji, kar pomeni korak naprej, in da bi bilo prav, če bi pobudo komunistične partije posnemale druge stranke, ki imajo tudi Slovence v svojih vrstah in prejemale glasove od slovenskih volivcev. Gre v prvi vrsti za stranke PSI, (Nadaljevanje na 4. strani)

ALBIN ŠKERK

Spomenica je izraz celotne slovenske narodne skupnosti

Nismo bili obveščeni, da bi predsednik Colombo "potrdil prejem" dokumenta

Nedavno smo v našem listu objavili v celoti spomenico, ki jo je podpisalo 27 predstavnikov slovenske narodne manjšine v Furlaniji-Juljski krajini v imenu različnih političnih strank in skupin ter gospodarsko-socialnih in kulturnih organizacij. Spomenica nosi podpise slovenskih komunistov, socialistov, PSIUP, katoličanov, «liberalcev», krščanskih socialcev in neodvisnih iz tržaške, goriške in videmske pokrajine. Labko rečemo, da je spomenica izraz celotne slovenske narodne skupnosti v Italiji, kar je izredno velikega pomena. Značilno je, da je to skupno stališče izraz dejstva (budi odgovornosti političnih sil, ki so vladale in vladajo v državi), da po 25 letih ustave še niso bila uresničena načela osnovnega republiškega zakona, ki se nanašajo na slovensko narodno manjšino, za katero še vedno niso bila prejeta za-

konska določila, ki naj bi ji zagotovila svoboden razvoj na vseh področjih.

Komunisti smo dali pri sestavi dokumenta in s svojim prizadevanjem, kakor tudi s težo svojega političnega vpliva in organizacijske sile, svoj odločujoči prispevek za dosego enotnosti Slovencev na platformi spomenice, ki je bila poslana predsedniku vlade Colombu. Zato se ne nameravamo spuščati v komentarje o vsebini dokumenta. Poudariti pa želimo, da bi morale tako obsežne enotne zahteve, poročiti resno razmišljanje pri vseh ki na najrazličnejših ravneh nosijo odgovornost za položaj, ki ga razkriva spomenica. Predvsem pa bi morala ta obsežna enotnost sil, ki so si sicer ideološko in politično tako različne, prepričati vse, da je že skrajni čas, da se rešijo vprašanja demokratične obnove in socialnega razvoja v državi, ki jih slovenska manjšina postavlja, ko zahteva to, kar ji pripada.

Molk vlade o tem dokumentu pa je popolnoma v nasprotju z vsebino in zahtevami spomenice. Do sedaj še nismo bili obveščeni, da bi predsednik vlade Colombo «potrdil prejem» dokumenta, še manj pa, da bi sporočil, kdaj namerava sprejeti enotno slovensko delegacijo, kot je bilo izrecno naprošeno ob koncu dokumenta.

Pred to «neobčutljivostjo», (da ne uporabljamo hujših izrazov), je jasno, da morajo demokratične politične sile, ki se sklicujejo na dokument, zahtevati odgovor na predložene zahteve. Kar se nas komunistov tiče, je poslanec Škerk (kot podpisnik spomenice) v svojem posegu v poslanski zbornici z vso odločnostjo opozoril vlado na to vprašanje. Zato si želimo in pričakujemo, da se bodo tudi drugi zganili in da bodo spoštovali svoje obveznosti, ki so jih sprejeli s podpisom spomenice. (Podpisi, ki ne morejo obezpečiti posameznikov, marveč obvezujejo celotno stranko). Skupna spomenica, ki je izredno važna, ne sme ostati navaden kos papirja. Zato je treba čimprej napraviti nadaljnje korake za uresničitev zahtev, za konkretno in globalno rešitev vseh postavljenih vprašanj. V tej zvezi nam tudi zakon, ki ga je KPI predložila parlamentu, potrjuje, da so komunisti pripravljeni odkrito prispevati v boju za uresničitev pravic slovenske narodne skupnosti.

Protifašistična enotnost in zavrnitev diskriminacije in protislovenskega šovinizma, s katerima se je v Trstu in deželi zaključilo leto 1970, bi morala v začetku letošnjega leta predstavljati pogoj za dosledno uveljavitev načel, da se bodo z utrditvijo demokracije besede spremenile v dejanja.

M. C.

V nedeljo 31. januarja 1971 ob 17. uri bo v Ljudskem domu v Križu vokalno-instrumentalni koncert.

Sodelujejo:
— mešani pevski zbor Primorec iz Trebč
— solistka Dorina Kante
— orkester Miramar iz Trsta I
— folklorni trio iz Trebč
Zbor Primorec nastopi skupaj z orkestrom Miramar.

Vodita:
Oskar Kjuder in Cezar Možina.
Prireditve organizira prosvetno društvo Vesna iz Križa.

VLJUDNO VABLJENI

Kulturno sodelovanje med Križem in Trbovljami

Prosvetno društvo Vesna iz Križa že več let organizirano sodeluje z delavsko-prosvetnim društvom. Svoboda II. iz Trbovelj Pevski zbor in dramska skupina iz Križa sta že večkrat gostovala v Trbovljah, pevci in godbeniki iz Trbovelj pa so gostovali v Križu. Zadnji nastop pevcev, godbenikov in igralcev iz Križa v Trbovljah je bil dne 21. novembra 1970. Ni bilo to navadno gostovanje temveč pravo bratsko srečanje. Po uspeli prireditvi v prosvetni dvorani je bil celo sprejem v prostorih občinske skupščine. Na tem srečanju so se prosvetarji iz Križa in Trbovelj dogovorili o nadaljnjem in še tesnejšem sodelovanju. In res je trboveljski oktet prišel v Križ in 26. decembra 1970 sodeloval na prireditvi v počastitev 25-letnice obnove prosvetnega društva Vesna, v nedeljo 10. januarja 1971 je prišlo mladinsko amatersko gledališče DPD Svoboda II., na spomlad pa bo prišel še pevski zbor istega trboveljskega društva.

Mladinsko amatersko gledališče iz Trbovelj se je v Križu predstavilo z igro v treh slikah «Včeraj popoldne», ki jo je napisal Mire Stefanac.

Mladi igralci iz Trbovelj so ob priliki gostovanja v Križu obiskali tudi Doberdob, kjer so bili gostje prosvetnega društva Jezero. V soboto 9. januarja zvečer so nastopili v doberdobski dvorani ter dosegli izredno prisrčen sprejem. Igralci-amaterji so svoje vloge do-

bro izpeljali. Igrajo naravno in prepričljivo.

Zlasti Alenka-Marinka Janšek je nad vse prepričljiva, rekel bi pravi talent. Tudi mati - Mari Frigelj je zelo prepričljiva.

Predstava v kriškem Ljudskem domu je kljub raznim tehničnim pomanjkljivostim, zlasti neustreznim svetlobnim učinkom (med predstavo je zmanjkal električni tok, verjetno je bila to posledica slabega vremena!) in kljub zunanjemu ropotu, ki je motil zbranost pozornih poslušalcev - dobro uspela.

Mlade igralce iz Trbovelj je nagovoril in pozdravil predsednik prosvetnega društva iz Križa Vojko Devetak ter podaril šopek cvetja glavni igralki Alenki in režiserki Nandi Guček.

Še nekaj besed želim zapisati ob tej priliki. Amaterskim skupinam, ki delujejo v okviru naših društev bi svetoval, naj v bodoče sežejo tudi po takih delih, kot je seglo mladinsko amatersko gledališče iz Trbovelj, saj je bistveno to, da odrsko delo ne le zabava ampak tudi vzgaja.

Prosvetnemu društvu Vesna, od nosno zadrugi Ljudskega doma v Križu pa bi priporočil, naj poskerbita, da bo dvorana Ljudskega doma bolj ustrezala zahtevam in potrebam kulturnih prireditev. Predvsem je potrebna ustrezná razsvetljava. Nujno je tudi poskerbeti za to, da prireditve ne bo več motil zunanji ropot.

M. K.

GLASBENA MATICA
TRST
V nedeljo 31. januarja 1971
ob 17. uri
v veliki dvorani Kulturnega doma
KONCERT
ORKESTRA
GLASBENE MATICE
Dirigent BORIS ŠVARA
Solistka
NEVA MERLAK-CORRADO
klavir
Na sporedu bodo skladbe Ubalda
Vrabca, L. van Beethovna in
J. Haydna.

Pomembna (toda okrnjena) demokratična pridobitev

Rajonske konzulte v Trstu

Zadnje dni januarja bodo ustanovili v našem mestu prvih šest rajonskih konzult in mestnih središč.

Gre za veliko demokratično in ljudsko pridobitev, za katero se je komunistična partija borila v občinskem svetu več kot desetletje in ki se uresničuje šele sedaj zaradi dolgotrajnega nasprotovanja drugih političnih sil, se pravi ne le pripadnikov skrajne desnice (kar bi bilo sicer razumljivo, dasiravno obsobe vredno), temveč tudi strank večine, katere odločajo o vsem upravnem življenju.

Kaj so prav za prav konzulte? Kakšen je njihov pomen?

Z njihovo ustanovitvijo se bo namreč izvedla delna decentralizacija občinskega upravnega življenja v naši občini, po zgledu drugih važnih mest v Italiji, kot so Bologna, Beneke, Reggio Emilia itd.

Prebivalci naše občine bodo torej, končno, tudi sami sodelovali pri upravljanju mesta, pri delitvi občinskih finančnih sredstev, pri urejanju krajevnih zadev, pri sestavljanju nekakšne prioritarnе lestvice za njihovo rešitev, vsekakor pa ne pri odločanju o vsem tem.

Poleg konzulte bodo ustanovili tudi krajevna mestna središča, v okviru katerih bodo vključili nekatere mestne službe, kot so na primer zdravniška služba, socialno skrbstvo, služba mestnih redarjev itd., ki bodo torej očitno decentralizirane.

Ko beležimo to pomembno pridobitev dolgotrajne borbe komunistov in drugih demokratičnih sil pa moramo ugoviti, da le ni vse tako, kakor smo pričakovali, si želeli in za kar smo se trudili. Komunisti smo namreč stremeli za tem, da bi se morale konzulte ustanoviti na podlagi krajevnih volitev, se pravi da bi morali krajevne svetovalce demokratično izvoliti, da bi morale biti konzulte pravi krajevni občinski sveti, ki naj bi izražali dejansko krajevno razmerje političnih sil, dejansko stanje in položaj.

Vsega tega pa niso hotele večinske stranke. Te stranke hočejo povsod enako izvajati svoj vpliv in nadzorovati ves položaj. Zato je prišlo do takih sklepov in do takega pravilnika, ki zelo omejuje konzulte in ne dopušča, da bi le-te izražale hotenje in voljo krajevnega prebivalstva.

Svetovalce bo namreč imenoval župan in krajevni svet konzult se bodo ustanovili po istem proporcionalnem sistemu in razmerju, ki sta v veljavi v občinskem svetu. Zato bo Krščanska demokracija na prvem mestu tudi v krajih, kjer je na prvem mestu Komunistična partija, kakor na primer v openski konzult; zato bo zastopana fašistična stranka tudi tam, kjer nima osnove in niti glasov, kot je primer Proseka-Kontovela, Trebč in Bazovice.

Vsekakor, kljub tem težkim omejitvam, se bo treba resno potruditi in storiti vse, da dobo krajevne težnje prebivalcev izšle iz okvira teh ustanov ter preko njih prišle po izraženi volji in mnenju pred glavno, odločujočo občinsko upravo.

S konzultami se bo prav gotovo omogočila vrsta enotnih akcij na terenu, večje sodelovanje med krajevnimi političnimi silami, skupen nastop ter večji pritisk za doseg do- ločenih ciljev, ki so vseobča želja v posameznih krajih.

Ob ustanovitvi konzult, naj še ome- nimo, da se je z odločnim nastopom komunistov in naprednih sil doseglo v njihovem okviru priznanje upora- be slovenskega jezika. To pravico predvideva 5. člen pravilnika. To je zelo pomembna pridobitev, in lahko

rečemo, da presega okvir konzult samih. S tem se je dejansko razbilo znano »zaprtje« večinske koalicije glede slovenskega jezika.

Te dni je komunistična partija sklicala v okrajih in na vaseh, kjer se ustanavljajo prve konzulte (šest izmed dvanajstih, ostalih šest bodo ustanovili v teku meseca marca) vrsto javnih sestankov. Doslej so bili sklicani sestanki v Križu, na Proseku, pri Sv. Alojziju, v Rocolu, pri Sv. Ani, na Kolonkovcu, v naselju Sv. Sergija, v Školjetu, Kolonji, Pod-

lonjerju, Lonjerju in pri Sv. Ivanu. Na teh sestankih so občinski svetovalci KPI obrazložili pomen konzult, izvoljeni so bili tudi rajonski kandidati in postavljene so bile do- ločene krajevne zahteve.

Borba za dejansko demokratiza- cijo uprave in življenja konzult je stvar bodočnosti in ostane na dnev- nem redu kot važna naloga komuni- stov in drugih demokratičnih sil.

J. G.

Pevski zbor Primorec iz Trebč in orkester Miramar iz Trsta sta doživela velik uspeh na prireditvi v Trebčah. Ocen o bomo objavili prihodnjč.

Domačini naj bodo pravično zastopani v vodstvu krajevnih turističnih ustanov v Sesljanu

Ko je bil pred štirimi leti imeno- van z ministrskim dekretom upravni odbor sesljsko-devinske turistične ustanove, je bila storjena slovenske- mu prebivalstvu teh krajev velika diskriminacija. V desetčlanski odbor ni bil imenovan niti en Slovenec. To grobo diskriminacijo je odločno ob- sodil naš občinski svetovalec Albin Škerk na občinski seji v Nabrežini spomladi 1967 ter ostro kritiziral takratnega (in sedanjega) župana dr. Draga Legišo, ker ni reagiral in sku- šal preprečiti tako grobe kršitve na škodo slovenskih občanov. Ta pro- test tovariša Škerka je naletel na ra- zumevanje občinskega sveta, kar se je izražalo tudi v besedah župana in še posebej podžupana g. Corberija, ki je izjavil, da se »kaj podobne- ga v devinsko-nabrežinski občini ne sme več ponoviti!«

Želeli smo priklicati v spomin ta dogodek prav sedaj, ker je zapadel mandat dosedanemu odboru prej omenjene ustanove v Sesljanu in se oblasti (t. j. ministrstvo za turizem sporazumno s krajevnimi predstavi- ni strank, ki upravljajo občinsko, pokrajinsko in deželno upravo pri- nas!) pripravljajo na imenovanje novega predsednika in odbornikov.

Ponovno bi hoteli opozoriti me- rodajne oblasti, da je navzlic umet- nemu spreminjanju etničnega zna- čaja Sesljana in Devina 70% turi- stičnih objektov last slovenskih do- mačinov. Vsled tega imajo ti doma- čini pravico imeti iz svojih vrst pred- sednika in večino odbornikov. To bi bilo v skladu s pravičnostjo in demokratično. Iz istih razlogov je u- pravičeno pričakovati, da bo novo imenovani upravni odbor končno le postavil dvojezični napis na svoj se- dež v Sesljanu.

Upamo, da tokrat županstvo ne bo tako neobčutljivo kot je bilo

pred štirimi leti, in da se bo g. žu- pan postavil po robu morebitni po- dobni diskriminaciji na škodo do- mačinov.

ALOJZ MARKOVIC-ZVONKO
(obč. svetovalec KPI)

Stavka nameščencev podjetja SAP

Ze dalj časa traja stavka nameščen- cev avtobusnega podjetja SAP. La- stnik podjetja noče priznati nameščen- cem pravice, ki jim pritičejo in ne spoštuje delavske pogodbe. Borba nameščencev je popolnoma upravi- čena in javnost je z nameščenci so- lidarna. Nerazumljivo pa je zadr- žanje pristojnih oblasti, ki doslej ni- so ničesar ukrenile za to, da bi pri- silile lastnika podjetja, naj spoštu- je delavsko pogodbo ter da uslužben- cem, kar jim pritiče. Prav tako ne- razumljivo je tudi to, da odgovorne oblasti ne upoštevajo dejstva, da so prebivalci predmestja in okoliških va- si hudo prizadeti, ker je avtobusni promet popolnoma paraliziran.

Pretekli teden je bilo več sestan- kov, na katerih so razpravljali o po- ložaju, ki je nastal zaradi spora z lastnikom podjetja SAP. Prizadeti prebivalci so naslovili na pristojne oblasti številne peticije. Skupina ko- munističnih svetovalcev je predložila nujno vprašanje v tržaškem občinskem svetu. Tudi občinski svet v Dolini se je zavzel za čimprejšnjo rešitev spora. Povsod poudarjajo za- tevo, naj bi proge, ki so sedaj v zasebni režiji prešle v sklop muni- cipaliziranega podjetja odnosno no- vega deželnega podjetja za medkra- jevni promet.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE
V TRSTU
KULTURNI DOM

BRANISLAV NUŠIČ
KAJ BOJO REKLI
LJUDJE

igra v štirih dejanjih

Režija: MARIO URŠIČ

Igrajo:

Joško Lukeš, Zlata Rodoškova,
Lidija Kozlovičeva, Miranda Ca-
harijeva, Rado Nakrst, Bogdana
Bratuževa, Mira Sardočeva, Sta-
ne Starešinič, Silvij Kobal, Leli
Nakrstova in Mira Lampetova.

V soboto, 23. januarja ob 21. uri
PREMIERSKI ABONMA

v nedeljo, 24. januarja ob 16. uri
ABONMA RED B - NED.

POPOLDANSKI
v sredo, 27. januarja ob 20. uri
ABONMA MLADINSKI V

SREDO
v četrtek, 28. januarja ob 20. uri
ABONMA MLADINSKI V

ČETRTEK

Petdeset let KPI

(Nadaljevanje s 1. strani)

kracije. KP Italije predstavlja stvar- nost, mimo katere ni mogoče. Oko- li nje se mora ustvariti zavezništvo raznolikih političnih in družbenih sil, ki, izhajajoč iz pritiska množič- nih delavskih bojov, bojov kmečke- ga prebivalstva Juga, študentov in srednjih slojev, utegne v Italiji pre- mostiti dvomnosti levosredinske koalicije in usmeriti os državne po- litike odločno na levo, k prehodnem obdobju v socializem.

Del naše strategije povezuje, izha- jajoč iz Leninove analize narodno- stnega vprašanja, boj narodnih manj- šin z revolucionarnim pretresom družbe. Temu vprašanju posveča- mo komunisti veliko pažnjo, in ne samo slovenski komunisti. Naša na- loga je, tudi ob 50. obletnici usta- novitve partije, obogatiti politične pobude slovenske majšine v Italiji z izvirnimi spoznanji komunistov, usmerjati te pobude v dialektičnem razmerju z drugimi političnimi sila- mi. Pri tem pa ne smemo opuščati izvirnosti naše politične pobude, ki je lahko tudi širša in globlja, pred- vsem zaradi marksistične vsebine našega gibanja.

Brez vsakršnega triumfalizma, z odkritim odnosom do lastnih napak lahko dokažemo, tudi ob prošla vpljanju te pomembne obletnice, zrelost delavskega gibanja v Italiji in njegove prednje straže — Komu- nistične partije Italije.

Šempolaj

(Nadaljevanje s 1. strani)

spomnil 50-letnice ustanovitve par- tije in velikega deleža, ki so ga dali komunisti v nešteti bojih; do- taknil se je tudi zmagovitih borb, ki jih danes naša stranka vodi. Tovariš Škerk se je med drugim spomnil vaških predvojnih komunistov, kot so bili Janko Kosmina, Mirko Per- čič in Ladi Turk, ter še kak drugi, ki so padli v NOB ali umrli za po- sledicami fašističnega preganjanja. Njim se moramo zahvaliti za njihov zgled in žrtve če se lahko ponašamo s tako močno komunistično organiza- cijo, kateri zaupa svoj glas velika večina prebivalcev vseh štirih vasi (Šempolaj, Prečnik, Praprot in Tr- novca).

S tega prazničnega srečanja je izšla zelo občutena pobuda, ki se izraža v resoluciji, naslovljeni na ob- činsko upravo, katero poziva, naj končno poskrbi, ali posreduje, za iz- gradnjo železniškega nadvoza na ce- sti Nabrežina-Šempolaj ter asfaltira- nje občinske ceste Šempolaj-Slivno- Sesljan. To vlogo so podpisali vsi prisotni in jo sedaj podpisujejo tudi ostali prebivalci zainteresiranih vasi.

Kar nas je najbolj razveselilo je bilo to, da je ob tej priliki pristo- pilo v naše vrste deset novih tovari- šev, katerim čestitamo in želimo, da bi se v naši sredi čimboljše počutili, in da bi nam pomagali nadaljevati borbo za vedno večje delavske in narodnostne pravice.

Kongres v Livornu

(Nadaljevanje z 2. strani)

četudi ga vodijo različne proletarske struje, po naravnih zakonih enotno. Lo- čitev komunistov od socialistov pomeni, da je italijanski proletarijat bogat s šte- vilom svojih zavednih članov, bogat z energijo in da je etično in idejno tako razvit, da si lahko privoščijo dve poli- tični organizaciji namesto ene same. Vsako življenje si poišče v svojem raz- voju vedno novih pripomočkov za svo- je obrambne in napadalne sile. Zlasti se življenje, ki ne umira in ki hoče na- padati. Buržoazija nima kaj, da bi se preveč veselila te razdvojitve. Bolj bi se je morala bati. Zlasti še, ker ne bo komunistična stranka štedila z delom in ne bo dovolila, da ji čas ukrade trenu- tek, v katerem bo poklicana, da izvrši nalogo, za katero je poklicana v zgo- vini.

Slovenski proletarijat v Julijski kraji- ni ne bo občutil te razdvojitve. Skoraj vse naše dosedanje sekcije so oddale v Livornu svoje glasove za komuniste in so bile zastopane na ustanovnem kon- gresu komunistične stranke. Želimo, da bi ostalo tako. Vsaj mi bomo delali, da bi ostalo tako. Upamo, da ne bomo dobili pri nas takih, ki bi hoteli zanesti neslogo v naše vrste. Sicer pa smo tudi mi tukaj. Pazili bomo in delali. Naše sekcije so bile ustanovlje- ne v imenu Tretje internacionale in po načelih komunizma. One hočejo ostati članice Tretje internacionale. To pa mo- rejo biti le, če so sekcije komunistične stranke. Vemo prav dobro, da nam bodo do očitali od vseh strani nacionalni boli- ševizem. To nas ne bo motilo. Branili se bomo sami. Unitarci nas ne bodo branili. Obratno, udeležili se bodo go- nje proti nam.

V Livornu se je zgodilo, kar se je že dolgo pripravljalo, kar je že dolgo do- zorevalo. Moralo je priti do tega, in pa- metno je, da je prišlo. Kar se nas tiče, bi želeli, da bi bilo kolikor mogoče manj polemik z unitarci in da bi upo- rabljali svoje sile in svoje energije raje za čiščenje svojih vrst, za bistenje na- zorov v naših vrstah in za izpolnitev organizacije. Če bomo storili to, bomo storili svojo dolžnost.

Pogovor o zakonskem osnutku

(Nadaljevanje s 3. strani)

PSIUP in DC, katerih voditelji, zla- sti zadnje čase, dajejo razne pozitiv- ne izjave. Izjavam bi seveda mora- lala slediti tudi konkretna dejanja. Komunisti se nočemo lastiti mono- pola v prizadevanjih za rešitev pra- vic Slovencev, zato vabimo tudi druge politične sile, naj se konkret- neje zavzamejo za vprašanja.

Pobude bodo rodile uspeh če bo- do podprte od vsega našega ljudstva. Zato so potrebna še nadaljnja sre- čanja, potrebni so tudi nadaljnji po- govori tako s Slovenci kot z Itali- jani.

Prepričan sem, da bodo v tej obe- taioči bitki za naše pravice, ki nam odpira ugodne perspektive, komu- nistični parlamentarci naredili, kar ie v njihovi moči, da čimprej in čimbolje pripomorejo k uzakonitvi naših narodnostnih pravic.

Naročite se na DELO Poravnajte naročnino

DELO
glasilo KPI za slovensko
narodno manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
Odgovorni urednik
Anton Mirko Kapelj
Tisk: Tip. Riva - Trst - Ul.
Torrebianca 12